

Anmeldelser

Birds of Europe

Lars Jonsson. With North Africa and the Middle East. 559 sider, 300 farvetavler, 125 småillustrationer, 500 udbredelseskort, indb. Christopher Helm, London, 1992. Pris kr. 375 i DOF-Salg.

Endnu en Europa-guide har set dagens lys. Og hvilken guide! Svenske Lars Jonsson har samlet det stof og de illustrationer, som han i 1976-80 spredte over 5 bind i værket *Fugle i naturen*; 120 tavler er gamle kendinge, 40 er rettet, mens 140 er helt nye, hvilket også gælder tekst og udbredelseskort. Det er den tykkeste Europa-guide til dato, hvilket primært skyldes de mange tegninger. Alle arter truffet mere end 5 gange i Europa i dette århundrede er medtaget.

Bogen er traditionelt opbygget med tavle, tekst og udbredelseskort på samme opslag. At forfatteren er en af verdens dygtigste fugletegnere fremgår især af tavlerne med kærrhøge, ryler, kjoever, måger, gøge, smådrosler, drosler, sangere, fluesnappere og værlinger. Fuglene har det hele: glimt i øjet, "jizz" og vingesus. Her er meget der fryder øjet: fra flyvende Amerikansk Rørdrum, Lille Bjergand og Pintail Snipe til den korrekt gengivne forskel mellem flyvende Duehøg og Spurvehøg. Jeg har heller ikke før set Sabinemågens vingeunderside gengivet, ligesom det nye feltkendetegn "primary projection" på de små lærker er gjort let forståeligt. Nyt er også kønsbestemmelse af Klyde, Mellemkjove, hejler, Husskade og Spætmejs.

Der er dog tydelig forskel på kvaliteten af de gamle og de nye illustrationer, og blandingen af genbrugt og nyt fører flere steder til at tekst, tegninger og udbredelseskort spredes på flere sider, så overblikket går tabt.

Man kan også finde en del småfejl, som kan drille brugere af bogen: Stor Stormsvales hvide overgump er for lille, Gulddroslen er for mørk på undersiden, Dompappens vingebånd i flugten er forkort, en 3K Ederfugle-han er fejlagtigt angivet som "1st winter", og en flyvende Sortgrå Ryle er benævnt Krumnæbbet. Og så har jeg har desværre ikke kunnet finde tegninger af Skeandens vingeoverside; flyvende Bjerglærke; hun af Hvid Vipstjert, Tårnfalk og Pungmejs; 1K Rørhøg; Hættemåge og Markpiber i første vinterdragt; Rødstrubet Drossel; og ben af Gulbenet Sølvmåge.

De eneste indvendinger jeg har mod teksten er, at der mangler et "not illustrated" ved Elegant Tern og Arabisk Sanger, så man forgæves leder efter tegningerne; at Segland og Rødhovedet Værling ikke er nævnt som burfugle; og at Danmark i foreningsfortegnelsen er blevet repræsenteret ved den finske forening, så DOFs adresse ikke findes.

Udbredelseskortene er af høj standard. At f.eks. Løvsangeren ikke angives i Sydeuropa skyldes, at det er valgt ikke at vise de områder, hvor arterne kun træffes under trækket. Også set med danske øjne er kortene forbløffende korrekte og medtager f.eks. de meget hemmelige Sorte Storke i Jylland. Der er dog lidt problemer vedrørende overvintring her i landet: Grågås, Vandrefalk, Hjejle, Vibe, Almindelig Ryle, Stormmåge og Stor Korsnæb er slet ikke markeret, og udbredelsen af Bjergand, Havlit og Lille Skallesluger er forkort.

Bogen tager førstepladsen i min reol, og jeg er sikker på, at den bliver et vigtigt redskab for fuglekiggere i mange år frem. Til lykke, Lars!

Rolf Christensen

Handbook of the birds of the world

J. del Hoyo, A. Elliott & J. Sargatal (red.). Volume 1, Ostrich to ducks. 696 sider, 50 farvetavler, 14 anatomiske tavler, 382 fotografier og 586 udbredelseskort, indb. Lynx Edicions, Barcelona, 1992. Pris £ 95.

At udarbejde et værk i 10 bind, der illustrerer og relativt detaljeret omtaler samtlige af verdens ca 9000 fuglearter, er formentlig en opgave de fleste ville synes var ret uoverkommelig. Men en gruppe spanioler og en englænder lod sig ikke afskrække. I 1987 satte de sig for at lave et referenceværk, der skulle vise fuglenes usædvanlige formrigdom og belyse emner som slægtskab, økologi, ynglestrategi og populationernes status på globalt plan. Et af hovedformålene var at bidrage til beskyttelse af arterne og deres habitater, hvorfor værket er blevet til i nært samarbejde med ICBP. Det var ikke meningen at lave en field guide i mammut-format om verdens fugle, ej heller en globalt dækkende version af tidligere udkomne *handbooks* fra forskellige geografiske områder.

Nu er det første resultat af anstrengelserne kommet: første bind af *Handbook of the birds of the world* (HPW). Denne moppedreng af en bog (3 kg) indledes med et generelt afsnit om fuglenes fysiologi og ynglebiologi m.m. Dernæst følger gennemgangen af de første 27 fuglefamilier. Hver familie omtales i et fyldigt afsnit, hvor forhold

som f.eks. systematik, habitat, vaner, yngleforhold og status belyses, rigt illustreret med særdeles smukke fotografier. Herefter gennemgås arterne inden for de respektive familier. Alle arter i familien illustreres på en farvetavle, der bringes udbredelseskort, og i summarisk form omtales systematik, underarter og udbredelse, udseende, habitat, føde og fødesøgning, yngleforhold, trækforhold, status og beskyttelse. Bogen afsluttes af 55 tæt beskrevne sider med referencer.

HBW er illustreret af spanske kunstnere, især F. Junglar, og tavlerne er generelt af høj kvalitet. Layoutet er smukt og rent, trykningen forbilledlig. De mange, ofte enestående, farvefotografier kommer således til deres fulde ret: det er en stor fornøjelse at rejse i denne bog.

Men udbredelseskortene for de enkelte arter skal man ikke rejse efter uden først at have checket dem. For eksempel vil man nok rejse forgæves til Finland eller Norge for at se Strømand på yngleplads, og Kongeederfugl yngler mig bekendt ikke i Fennoskandinavien, Sortand ikke på Grønland, etc. Fejlene i og ombytningerne mellem udbredelseskortene vil man som regel opdage ved at læse selve teksten, men her er der desværre også (sjuske)fejl. Man får således at vide, at Bramgåsens 50 000 individer store bestand på Novaya Zemlya nu hovedsagelig yngler i Holland pga. af afvanding i Tyskland! Ja, ordet yngler skal selvfølgelig erstattes med overvintrer, og en grundigere korrektur ville have fanget de fleste af disse bommerter. (De væsentligste rettelser er allerede udkommet som klæbeark.)

Tekstmæssigt er afsnittene om de enkelte familier nok værkets styrke, sammen med afsnittene om status og beskyttelse. De sidstnævnte er skrevet i nært samarbejde med ICBP, og er interessant (omend ofte deprimerende) læsning. Det er første gang en analyse af alle verdens fuglearters status og beskyttelse bliver publiceret, og det fortjener ros.

Skal man så investere i HPW? Ja, hvis man har råd og hyldeplads nok: HPW er blandt de smukkeste værker om fugle, der nogensinde er udgivet. Nej, hvis man er fattig eller hellere vil bruge sine penge til en mere uddybende information om europæiske fugle. Selv ville jeg ville ønske jeg havde råd. Så da bogen skal afleveres til DOFs bibliotek efter anmeldelse, er det ikke uden grund, at redaktøren havde svært ved at få denne anmeldelse lokket ud af

Peter Lyngs

Threatened birds of the Americas

N.J. Collar, L.R. Gonzaga, N. Krabbe, A. Madroño Nieto, L.G. Naranjo, T.A. Parker III & D.C. Wege. The ICBP/IUCN Red Data Book. 1150 sider, mange stregtegninger og nogle kort, indb. International Council for Bird Preservation, Cambridge, 1992. Pris ikke oplyst.

Threatened birds of the Americas er den anden af ICBP/IUCNs oversigter over verdens truede fuglearter, og den holder samme høje kvalitetsniveau som den

første, *Threatened birds of Afrika and related islands*. Neotroperne huser mere end 3000 arter, og bearbejdning af det omfattende materiale har krævet et team på syv forfattere under ledelse af Nigel Collar. Andesregionens truede fugle er behandlet af danskeren Niels Krabbe.

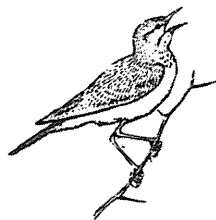
Bogens minutiøse gennemgang af Amerikas 327 truede arter er bl.a. baseret på korrespondance med over 550 enkeltpersoner og 60 institutioner. For hver art behandles udbredelse med angivelse af lokaliteter, bestandens størrelse, økologi, trusler, iværksatte beskyttelsesforanstaltninger og forslag til fremtidig beskyttelsesstrategi. Alle er indplaceret i såvel IUCNs klassifikations-system som et system af 12 trusselskategorier, der er specielt udviklet til denne bog. Bagest bringes artslister for hver af disse kategorier og for hvert land samt en lidt ufærdig liste over arter, der anses for "nært-truede". Alle oplysninger er angivet med kilde, i alt 80 sider med ca 2600 referencer.

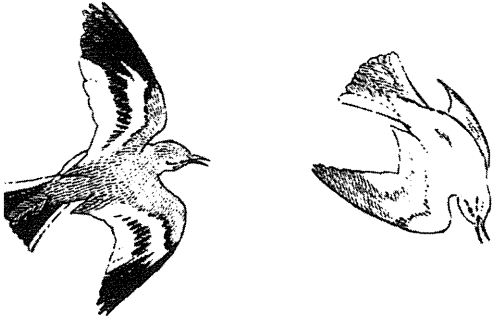
De 327 truede arter i Nord- og Sydamerika udgør næsten 1/3 af de truede fuglearter i verden, hvilket på skræmmende vis illustrerer den krise, naturen i Sydamerika befinder sig i. De fire lande med flest truede arter er Brasilien (97 arter, heraf 64 endemiske), Peru (64, 30 endemiske), Colombia (56, 3 endemiske) og Ecuador (45, 11 endemiske). Overraskende nok viser bogen, at ingen mellemamerikanske lande (udover Mexico) huser et større antal truede arter, på trods af de mange endemiske arter i regionen. En anden ICBP-publikation, *Putting biodiversity on the map* (se omtale andetsteds i dette nummer), angiver Costa Rica/Panama som et af de vigtigste endemisme-centre i verden med 54 endemiske arter. En endemisk art er ikke nødvendigvis en truet art.

Sine steder er bogens sprog ligefrem en litterær oplevelse, og det indbydende layout med mange stregtegninger – primært fra Jon Fjeldsås hånd – er en nydelse for øjet.

Threatened birds of the Americas vil blive et standardværk for alle, der interesserer sig for Nord- og Sydamerikas fugle. Den kan også bruges til at afgøre, om ens egne observationer rummer ny og vigtig viden.

Carsten Rahbek

The birds of Africa

S. Keith, E.K. Urban & C.H. Fry (red.). Volume IV. 609 sider, 32 farveplancher, talrige stregtegninger, indb. Academic Press, London, 1992. Pris 1275 i DOF-Salg.

Med udgivelsen af fjerde bind i serien *The Birds of Africa* fik redaktørerne omsider taget hul på spurvefuglene. Oprindeligt var det planen at hele værket skulle have omfattet fire bind, men som det tegner nu, vil spurvefuglene alene fylde fire, så det ender med at blive et syvbindsværk.

Bind IV dækker broadbills til og med chats (smådroslere som stenpikkere og de endemiske slægter *Sheppardia*, *Cossypha* og *Alethe*), og således bl.a. også lærker, svaler og bulbul'er. Teksten følger formen fra de tidligere bind, hvor hver art beskrives under overskrifter som udbredelse og status, feltkendetegn, stemme, adfærd, føde og ynglebiologi. Udbredelsen angives på kort, i en række tilfælde således at flere meget nært beslægtede arter samles på ét. Det hjælper til at holde rede på mange af disse overarter, der jo især findes blandt spurvefuglene. De enkelte slægter indledes med en kort beskrivelse af de morfologiske karakterer, der er særegne for gruppen, samt nøgledata om arternes biologi og en kort diskussion af systematiske forhold.

Der er tale om en publikation af meget høj kvalitet. Teksten er kortfattet og præcis, og forfatterne har været omhyggelige med at få den nyeste viden med. Skulle jeg komme med et enkelt kritisk punkt, skulle det være at redaktørerne har været lovlig konservative hvad angår den anvendte systematik. F.eks. anbringes slægten *Modularia* fortsat mellem droslerne, selvom den ifølge Sibley og Monroe bør henføres til larndroslerne (denne mulighed nævnes dog i teksten).

Tavlerne er meget flotte og trykt på papir af høj kvalitet. Man har undgået at pakke småfuglene alt for tæt sammen på siderne; de enkelte fugle er i næsten alle tilfælde vist i ganske stor skala og med en utrolig detaljerigdom. Enkelte steder er der dog lidt problemer med farverne, f.eks. fremstår undersiden af Swynnerton's Robin og White-starred Robin på tavle 22 nærmest brun-orange i stedet for klart gul. Hist og her er fuglenes facon også faldet lidt skævt ud, Stripe-cheeked Bulbul er således en langt mere kraftigt bygget fugl, end det fremgår af tavle 17, og White-chested Alethe har for korte ben på tavle 23.

Men det er småting, der ikke kan forrykke indtrykket af et utroligt flot og gennemarbejdet værk, der er uundværligt for enhver, der for alvor vil vide noget om Afrikas fugle.

Flemming Pagh Jensen

Raptors in Israel

David Yekutieli (red.). Passage and wintering populations. 64 sider, adskillige farvefotos, grafer m.v., hft. International Birdwatching Center, Eilat, 1991. Pris ikke oplyst.

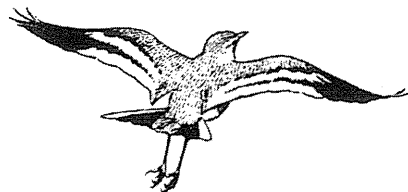
Dette hæfte indeholder fem artikler om rovfugle i Israel og har noget at tilbyde såvel garvede Israel-"freaks" som førstegangsrejsende til landet.

En artikel opsummerer resultaterne af en omfattende optælling af rovfugletrækket ved Eilat i foråret 1988, hvor der mellem 15. februar og 15. maj blev registreret omkring 700000 rovfugle. En anden redegør for de revolutionerende optællinger ved Kefar Kassem øst for Tel Aviv i årene 1977-87, hvor bl.a. de hidtidige bestandsvurderinger for Lille Skrigørn blev gjort til skamme: trods en formodet efterårsbestand på omkring 40000 fugle passerede på en enkelt dag i 1983 hele 46579 Små Skrigørne denne lille landsby på Vest-bredden! Forfatterne anslår den faktiske bestand til omkring 160000 efterårsfugle.

Et tredje bidrag behandler optællinger i det øst-vestgående dalkompleks i Nord-Israel i 1988-90, hvor der udover rovfugle blev talt Sorte og Hvide Storke, Almindelige Pelikaner, Biædere og Braksvaler. Endelig gives der en fin oversigt over rovfuglenes overvintring i Israel, baseret på tællinger i vinteren 1987/88. F.eks. fandt man 82 Kejsørerne og 117 Store Skrigørne i et område på størrelse med Jylland.

Sidst i bogen findes en oversigt over hvor man med størst udbytte kan placere sig for at se rovfugletræk. Fine kortskitser viser vej. Her findes ligeledes en checkliste over rovfuglene i Israel.

Lars Nørgaard Andersen

Audubon to Xantus

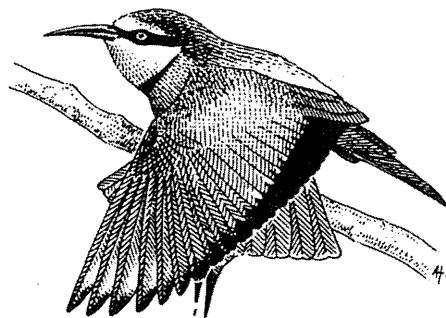
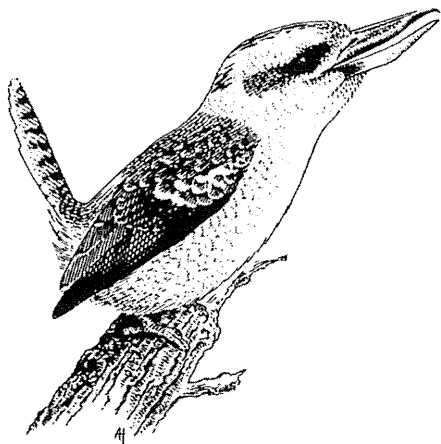
Barbara & Richard Mearns. The lives of those commemorated in North American bird names. 624 sider, talrige s/h illustrationer og kort, indb. Academic Press, London, 1992. Pris £ 29,95.

Samme forfatterpar udgav i 1988 en tilsvarende bog for den vestpalæarktiske region (anmeldt i DOFT 84: 83). Denne gang gælder det Nordamerika, og bogens idé virker stadig lige aparte. Det er ikke helt let at indse, at der kan komme en læseværdig bog ud af at gennemgå biografier over personer, der optræder i engelske og videnskabelige (latinske) fuglelavne. Lad det derfor være sagt med det samme, at resultatet også denne gang er overbevisende. Det er gedigen og underholdende journalistik, der serverer detalje på detalje fra ornitologiens historie og fra "opdagelsen" af Nordamerika. I alt 98 biografier om folk, der har lagt navn (såkaldte eponymer) til 130 fuglearter.

Bogens tyngdepunkt ligger ikke overraskende i 1800-tallet, hvor anvendelsen af eponymer var særligt udpræget, og hvor der stadig var mange fugle at opdage. Alene den kendte fugletegner J. J. Audubon foreslog 91 fuglelavne, heraf 57 eponymer. En række af disse navne bruges stadig, og personerne bag dem udgør en broget flok. Audubon havde mange bekendte, han ønskede at hædre, bl.a. mæccener, og flere af dem har aldrig sat en fod i Amerika.

Bogens topscorer med 6 eponymer, og samtidig en af heltene, er Alexander Wilson, som også kendes fra de danske navne på "hans" stormsvale og svømmesneppe. Fra den mere pudsige ende skal det nævnes, at Charles Bonaparte (med mågen) virkelig var i nær familie med Napoleon, og at han nok kunne gøre sig fortjent til en amerikansk fugl, selv om det meste af hans ornitologiske virke var henlagt til Italien. Men gå i øvrigt selv på opdagelse i bogen. De mange små afsnit egner sig fortrinligt til sengekantslæsning, og så er bogens udstyr ganske nydeligt.

Søren Sørensen

Kingfishers, Bee-eaters and Rollers

C.H. Fry, K. Fry & A. Harris. 324 sider, 40 farveplancher og en del stregtegninger, indb. Christopher Helm, London, 1992. Pris kr. 420 i DOF-Salg.

I forlaget Helms efterhånden velkendte serie, der bl.a. har omfattet *Seabirds*, *Shorebirds*, *Wildfowl* og *Swallows and Martins*, er udkommet endnu et bind, der omhandler alle verdens isfugle, biædere og ellekrager. De hidtidige bind i serien har alle været af en meget høj kvalitet, og forventer man noget lignende af dette, bliver man ikke skuffet. Bogen er da også blevet kåret som "årets fuglebog" i det engelske tidsskrift *British Birds*. Den ene af forfatterne, C.H. Fry, vil for nogle være kendt som ophavsmænd til *The Bee-eaters* fra 1984, og som medforfatter på værket *The Birds of Africa*.

Bogen indledes med afsnit om systematisk placering, føde, yngleforhold, social adfærd, udbredelse og et kort afsnit om ø-endemer. Herefter følger den centrale del med illustrationer og beskrivelser af klodens 87 arter af isfugle, 24 biædere og 12 ellekrager. Langt de fleste arter findes i tropiske egne, især i den gamle verden. I Nord- og Sydamerika er der således kun 6 isfugle og ingen repræsentanter for de to andre grupper (men så har de jo så meget andet). Isfuglene har flest arter i det sydøstlige Asien, og biæderne har tyngdepunkt i Afrika.

Artsbeskrivelserne inddeles i feltbestemmelse, stemme, geografisk variation, habitat, føde, adfærd og en mere detaljeret beskrivelse af dragt-karakterer. Omfanget varierer en del, bl.a. afhængigt af antallet af racer og kendskabet til den pågældende art. Mest plads (6 sider) får den meget variable art *Halcyon chloris* med ikke mindre end 50 racer; mindst plads (3/4 side) får Azure Roller, en ellekrage fra Molukkerne i Indonesien.

Mens plancherne i *The Bee-eaters* måske var lidt skuffende, er illustrationerne i dette værk virkelig fine. Flere har spurgt, om de ikke er lidt vel farvestrålende, men efter min mening er gengivelserne glimrende, for sådan ser fuglene faktisk ud - og bogen er en nydelse at slå op i. For visse arter, bl.a. fra Stillehavsområdet, Sulawesi, Molukkerne og de små Sundaøer, er det i øvrigt de første illustrationer i et alment tilgængeligt værk.

Jeg kan kun anbefale bogen. Men den risikerer at blive dyr i brug, når man skal rundt i verden og se alle de spændende arter.

Torben Lund

The status of seabirds in Britain and Ireland

Clare Lloyd, Mark L. Tasker & Ken Partridge. 355 sider, talrige kort, tabeller og figurer, indb. T. & A.D. Poyser, London, 1991. Pris £ 20.

For 20 år siden gennemførte den britiske havfuglegruppe *Operation Seafarer*, den første dækkende optælling af Irlands og Storbritanniens havfuglekolonier. Den bidrog væsentligt til en effektivisering af forvaltningen af de britiske havfuglebestande op gennem 1970erne og 80erne. En række af bestandstallene var dog behæftede med store usikkerheder, til dels grundet utrænede optællere og usystematiske metoder. Derfor gentog havfuglegruppen og Nature Conservancy Council kortlægningen i 1985-87 med forbedrede metoder og en hær på over 600 optællere. Samarbejdet mellem amatører og professionelle var forbilledligt.

Resultaterne er nu udkommet som en flot bog. Der gives dels en kort opsummering af de vigtigste karakteristika ved havfuglenes ynglebiologi og af årsager til bestandsændringer, dels en grundig gennemgang af bestandene af stormfugle, Sule, skarver, kjover, terner, måger og alkefugle. Alle kolonistørrelser og de relative ændringer mellem de to tællinger vises på kort, og tallene vurderes såvel nationalt som regionalt og lokalt. Her kombinerer bogen glimrende de generelle bestandsinformationer og den mere detaljerede viden, studier af enkeltkolonier har givet. Til sidst diskuteres mulige årsager til ændringer i bestandene. Det er en stor styrke ved bogen, at problemerne med at finde og optælle kolonier behandles indgående, hvorved læseren får et indtryk af materialets sikkerhed.

Samme grundighed er desværre ikke anvendt ved de globale bestandstal, der præsenteres uden angivelse af metoderne bag tallene, men kun med en samlet liste over referencer dækkende både troværdige optællinger, usikre estimater og rene gæt. Alligevel lykkes det forfatterne at sætte havfuglebestandene i Irland og Storbritannien i internationalt perspektiv. Sule og Almindelig Skråpe skulle således have mindst 70% af verdensbestanden på de Britiske Øer, Lille Stormsvaler og Storkjove over halvdelen, mens tallet for Topskarv, Sildemåge og Alk ligger mellem 10% og 50%.

Der er sket store bestandsændringer i løbet af de knap 20 år, der er gået mellem de to tællinger. Store fremgang kendetegner Mallebuk, Sule, Skarv, Topskarv, Almindelig Kjove, Storkjove, Sildemåge, Ride, Splitterne, Dværgterne og Lomvie, mens Rosenterne, Havterne og Sølvmåge er gået tilbage.

Der findes næppe andre lande, der kan fremvise en tilsvarende succes, når det gælder beskyttelse af havfuglebestandene. For de fleste arter kan fremgangen i større eller mindre grad tilskrives forbedret beskyttelse af kolonierne (EF-fuglebeskyttelsesdirektiv og Ramsar-konvention) og indskrænkning i jagten.

Interesserer man sig for havfuglebeskyttelse har man med denne bog både et pålideligt referenceværk og en inspirationskilde til tilsvarende statusbøger for andre havfugleområder.

Henrik Skov

Identification guide to European passerines

Lars Svensson. Fjerde reviderede og udvidede udgave. 368 sider, mange tekniske illustrationer, hft. Eget forlag, Stockholm, 1992. Pris kr. 295 i DOF-Salg.

Med tanke på Falsterbo Fuglestations kommende foto-guide er det næppe helt malplaceret af Lars Svensson at udgive endnu en revideret udgave af sin fremragende bestemmelsebog for ringmærkere. Der sker vitterligt meget inden for dette komplicerede og spændende felt. Værket er simpelthen uudværligt for ringmærkere, men det er nu blevet så omfangsrigt, at jeg snart ikke ved hvordan man skal have det med på net-runderne. I forordet undskylder Svensson da også alt det papir, han får os til at slæbe rundt på.

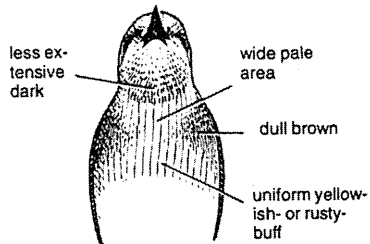
Den nye udgave (med fugleklat-afvisende omslag) beskriver 229 arter, toogtyve flere end i den seneste udgave fra 1984. Blandt de øvrige tilføjelser skal fremhæves summariske oplysninger om geografiske variationer for arter hvor det er aktuelt, mange flere detaljer om artsbestemmelse, og flere detaljer om komplicerede fældningsmønstre. Det hele er ledsaget af mange nye tegninger.

Jeg vil selvfølgelig anbefale bogen på det kraftigste til alle, der har med ringmærkning at gøre. Men vil dog også nævne, at jeg ved bestemmelse af racer efter Svensson ofte har tænkt "Åh, sikke noget rod!" Den nye "Svensson" gør heldigvis meget ud af svære arter og racer, men uden at emnet er bliver mere overskueligt.

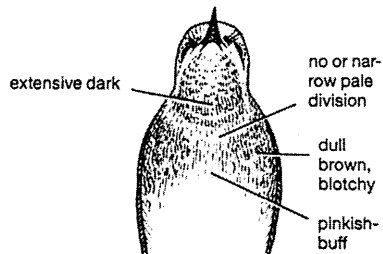
I foregående udgave af "Svensson" kunne man bl.a. læse: "Resist the temptation to add anything which you are not absolutely certain of". Kloge ord.

John Faldborg

Dark-throated ♀♀ autumn-winter

Oe. hispanica melanoleuca

Oe. pleschanka